1

2

3

4

5

6

Botanické zahrady jako součást evropského kulturního dědictví

Fotografie k článku M. Macháčková

Botanické zahrady se celosvětově věnují konzervaci genofondu rostlin. Kromě planých druhů se soustředí také na odrůdy okrasných rostlin, které můžeme chápat jako kulturní dědictví. Genofondy okrasných rostlin jsou jakousi ukázkou soustavné, vytrvalé a dlouholeté činnosti zahradníků a šlechtitelů jako doklady dobových estetických a šlechtitelských měřítek.

S okrasnými květinami se odpradávna obchodovalo a bývaly součástí válečné kořisti. Například jednou z teorií, jak se dostaly denivky (*Hemerocallis*) do Evropy, je, že je přivezly obchodní lodě spolu s kořením. Jiné sází na mongolskou jízdu. Dnes již těžko říct, jisté ale je, že se denivky poprvé objevují roku 1570 v herbáři Stirpium adversaria nova z pera věhlasných botaniků Matthiase de l'Obela (Lobela) a Pierra Peny pod jménem Asphodelus luteus liliflorus. Ve své domovině na dálném východě o nich však básní již Konfucius (551–479 př. n. l.). Denivky jsou dnes jednou z okrasných rostlin, jejichž kultivary se počítají na desetitisíce. Podobně je tomu u kosatců a pivoněk, které jsou rovněž stěžejními sbírkami Průhonické botanické zahrady.

V následujících řádcích vám přiblížíme tříletý projekt Průhonické botanické zahrady, který byl vytvořen s cílem spolupráce, sdílené praxe a vzájemné inspirace evropských botanických zahrad. Projekt byl podpořen Evropskou unií z programu Erasmus+ pro vzdělávání dospělých a nese název B-Ardent!. Je to akronym anglického názvu *Botanical Gardens as Part of European Cultural Heritage*. Do češtiny se dá slovo ardent přeložit jako nadšený či dokonce žhavý, což vystihuje přístup lidí, kteří se problematice botanických zahrad věnují. Svoji práci máme rádi. V projektu B-Ardent! se tedy spojily botanické zahrady z různých zemí, které se zaměřují na podobný sortiment. Vybrány byly sbírky rodů kosatec (*Iris*), pivoňka (*Paeonia*) a denivka (*Hemerocallis*).

7

8

9

10

1 česká denivka 'Sluneční třpyt' (Mimránek, 2012)

2 denivka 'Gestančios Žvaigždes' (Markevičius, 2012), Litva

3 denivka 'Gabriela' (Franczak, 1983), Polsko

4 kosatec 'Midnight in Prague' (Krupka, 2017), ČR

5 denivka 'Park der Gärten' (Rupp, 2008), Německo

6 pivoňka 'Prof. K. Grybauskas' (A. I. Skeivene, 1958), Litva

7 pivoňka 'Erotikon' (Sekerka, 2020), ČR

8 denivka 'Paron Foolish Desperado' (Roubín, 2010), ČR

9 kosatec 'Silesian Blue' (Seidl, 2007), ČR

10 pivoňka 'Władysława' (Wóycicki et coll., 1980), Polsko

Partnerství vytvořily zahrady:

- **Průhonická botanická zahrada, BÚ AV ČR**
- **Univerzitní botanická zahrada ve Vilniusu, Litva**
- **Univerzitní botanická zahrada ve Wrocławi, Polsko**
- **Park der Gärten, Bad Zwischenahn, Německo**

Německá zahrada a polská pobočka Univerzitní botanické zahrady Arboretum Wojsławice mají navíc statut *Display Garden of American Hemerocallis Society*, jsou tedy dvě ze čtyř certifikovaných ukázkových zahrad Americké denivkové společnosti v Evropě. Průhonická botanická zahrada by se k nim v budoucnu ráda připojila.

Každá zahrada je unikátním místem pro vzdělávání studentů, mládeže i veřejnosti. Ze vzájemné spolupráce proto vznikla čtveřice metodických brožur zaměřených na vybrané rody okrasných rostlin. Je v nich popsána jejich historie a tradice pěstování, introdukce zahradního sortimentu, vývoj šlechtění a údržba sbírek na pozadí kulturního dědictví a vědecké práce.

Na projektu jsme se setkávali v době, kdy rostliny kvetou. Návštěvy botanických zahrad byly spojeny s přednáškami místních odborníků a ukázkami národního šlechtění. Tak jsme v létě 2019 prozkoumali pivoňky v Univerzitní botanické zahradě ve Wrocławi a sbírku denivek v Park der Gärten. Další záměry překazila pandemie, a tak v plánu na letošek zůstává prostudovat sortiment kosatců a pivoněk v Univerzitní botanické zahradě ve Vilniusu a největší evropskou sbírku denivek v Arboretu Wojsławice.

Vrcholná akce celého projektu se bude konat letos 21. května v Průhonické botanické zahradě. V rámci vzdělávacího semináře představíme místní sbírky a proběhne vernisáž výstavy prezentující celý projekt a jednotlivé partnerské botanické zahrady. Výstava *Botanické zahrady jako součást evropského kulturního dědictví* v podobě venkovních panelů poběží v Průhonické botanické zahradě od poloviny května až do konce září. Součástí budou i komentované prohlídky zaměřené na jednotlivé sbírky zahrady (kosatce, pivoňky a denivky). Termíny provázení naleznete na webových stránkách zahrady (ibotky.cz/aktuality.html) a více informací o projektu na ibotky.cz/clanky/projekty/erasmus.html. ■

Markéta Macháčková vystudovala obor okrasné zahradnictví na České zemědělské univerzitě v Praze. V Průhonické botanické zahradě pracuje od roku 2009 jako kurátorka genofondových sbírek. Specializuje se na denivky a sibiřské kosatce.

Ukázky titulních stran výstupů z projektu.

Zuzana Caspers vystudovala obor okrasné zahradnictví na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre. V Průhonické botanické zahradě pracuje od roku 2007 jako kurátorka genofondových sbírek. Specializuje se na kosatce.

Pavel Sekerka vystudoval fyziologii rostlin na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Od roku 2010 je vedoucí Průhonické botanické zahrady na Chotobuzi. Je spolutvůrcem informačního systému genetických zdrojů botanických zahrad ČR florius.cz a prezidentem Unie botanických zahrad ČR.

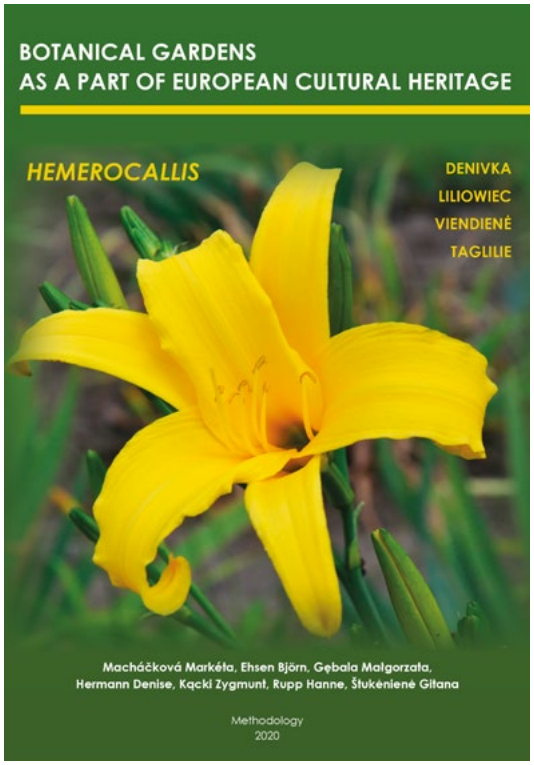

Spolufinancováno z programu Evropské unie Erasmus+

B-Ardent! Erasmus+ Project CZ • PL • LT • D

Ing. Markéta Macháčková, RNDr. Pavel Sekerka & Ing. Zuzana Caspers
Oddělení Botanické zahrady a genofondových sbírek,
Správa Průhonického parku, Botanický ústav AV ČR, Průhonice
pavel.sekerka@ibot.cas.cz, marketa.machackova@ibot.cas.cz,
zuzana.caspers@ibot.cas.cz